

صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

معاونت سیاسی

اداره پژوهش‌های سیاسی

نشست پژوهشی:

بررسی مالیات مقطوع عملکرد سال 1397 اصناف کشور

فرآورده‌های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش‌های زیر قابل دسترس است:

- وب سایت خبرگزاری صدا و سیما (سرویس پژوهش) <http://www.iribnews.ir>

پژوهشگر: علی قنبری شیرسوار

□ نکات برجسته:

- ❖ مالیات، نقش بسزایی در تامین هزینه‌های دولت و به ویژه قطع وابستگی بودجه جاری کشور به درآمدهای نفتی و نیل به استقلال اقتصادی دارد.
- ❖ اصناف، بزرگترین بخش نظام اقتصادی کشور و از جمله بنگاه‌های اقتصادی کوچک و متوسط به شمار می‌روند که بخش اعظمی از نظام تولید، توزیع و خدمات را به خود اختصاص داده‌اند.
- ❖ مالیات بر درآمد اصناف یکی از انواع مالیات‌های ذکر شده در قوانین مالیاتی ایران است و شاید مهم‌ترین آنها باشد، که بر اساس آن اصناف ملزم به پرداخت آن هستند.
- ❖ یک تفاهم‌نامه خوب بین اصناف و سازمان امور مالیاتی برای پرداخت مالیات سال 97 اصناف با رعایت جایگاه و منافع اصناف و سازمان امور مالیاتی امضا شد و قدم بزرگی در جهت رفع مشکلات اصناف و بخش درآمدزایی کشور برداشته شد و مودیان مشمول تبصره 100 قانون مالیات‌ها توافق کردند.
- ❖ در کشور تقریباً 3 میلیون واحد صنفی وجود دارد که 1 میلیون 550 هزار نفر در دل تبصره ماده 100 قرار می‌گیرند. طبق قانون امسال کسانی که تا 828 میلیون تومان فروش دارند مشمول تبصره ماده 100 قانون هستند و اگر بخش خدمات باشند می‌توانند در دل این تفاهم‌نامه قرار گیرند و مالیات خودشان را پرداخت کنند.

□ مقدمه و طرح مسئله

مالیاتها به عنوان معمولی‌ترین و مهمترین منبع مالی برای تامین درآمدهای عمومی و یکی از کاراترین و موثرترین ابزارهای سیاست مالی در دنیا به شمار می‌رود که دولت می‌تواند به واسطه آن بسیاری از خدمات اجتماعی و رفاهی را در خدمت مردم قرار دهد و به بسیاری از فعالیت‌ها و جریانات اقتصادی و اجتماعی سمت و سو ببخشد. مالیات، نقش بسزایی در تامین هزینه‌های دولت و به ویژه قطع وابستگی بودجه جاری کشور به درآمدهای نفتی و نیل به استقلال اقتصادی دارد؛ از این رو، یکی از مهمترین محورهای اجرای سیاست‌های ابلاغی اقتصاد مقاومتی، تکیه مخارج دولت بر مالیات‌ها و کاهش وابستگی به درآمدهای نفتی است.

اصناف، بزرگترین بخش نظام اقتصادی کشور و از جمله بنگاه‌های اقتصادی کوچک و متوسط به شمار می‌روند که بخش اعظمی از نظام تولید، توزیع و خدمات را به خود اختصاص داده‌اند. براین اساس، ظرفیت‌ها و قابلیت‌هایی که اصناف در عرصه‌های مختلف و از همه مهمتر عرصه اقتصادی جامعه دارند، باعث شده تا نگاه‌ها به سمت این

بخش به عنوان بخشی اثرگذار در اقتصاد مقاومتی جلب شود. مالیات بر درآمد اصناف یکی از انواع مالیات‌های ذکر شده در قوانین مالیاتی ایران است و شاید مهم‌ترین آنها باشد، که بر اساس آن اصناف ملزم به پرداخت آن هستند. در همین راستا، گروه اقتصاد پژوهش خبری در ادامه سلسله نشست‌های کارشناسی خود به بررسی مالیات مقطوع عملکرد سال 1397 اصناف و تفاهم نامه‌ای که بین اصناف و سازمان امور مالیاتی امضا شده، مورخ 98/04/04 با حضور آقایان دکتر هوشیار فقیهی، معاون اقتصادی و برنامه‌ریزی اتاق اصناف ایران و محمدرضا جعفریان، مشاور ارشد مالیاتی اتاق اصناف ایران اختصاص داده است.

□ اتاق اصناف کشور

اصناف با سه میلیون عضو بزرگترین تشکل کشور است. اتاق اصناف ایران ظرفیت‌های فوق العاده دارد. 396 اتاق و 8300 اتحادیه صنفی سازمان یافته در کشور تحت پوشش و اختیار این مجموعه است. این مجموعه به نظر می‌تواند در این برهه تاریخی به خصوص حالا با توجه به حجم بنگاه‌های کوچک و متوسط که در این حوزه هست تاثیرگذارترین نیروها برای عبور از این بحران باشند. در حوزه توزیع حدود 1 میلیون و 300 هزار بنگاه در شبکه توزیع کشور کار می‌کنند. شبکه بسیار عظیمی هست یعنی تنها شبکه‌ای هست که با آحاد مردم سر و کار دارند. اصناف یکی از اقشار شناخته شده در حوزه مالیات هستند. در سازمان امور مالیاتی برای هر واحد صنفی شناسنامه‌دار، چه دارای پروانه و چه فاقد پروانه، پرونده تشکیل داده‌اند و مطابق قانون، مالیات آنها اخذ می‌شود. در مقطعی از دوره‌های مختلف نیز، سازمان‌های امور مالیاتی در سراسر کشور طی تفاهماتی که با اتاق‌های اصناف انجام داده بودند، اخذ مالیات را به آنها سپردند که خروجی و ماحصل آن در مقایسه با زمانی که سازمان‌های امور مالیاتی به اخذ مالیات اقدام می‌کردند، دریافت مالیات از واحدهای صنفی با هزینه کمتر و وصول مالیات بیشتر بود.

□ مالیات مشاغل طبق قانون مالیات‌های مستقیم

درآمد به دست آمده از طریق مشاغل که مشمول پرداخت مالیات می‌شود طبق ماده 94 قانون مالیات‌های مستقیم به سه دسته تقسیم می‌شوند:

1- کل درآمد فروش کالا، مانند درآمد فروشندگان مواد غذایی، فروشندگان قطعات کامپیوتر یا فروشندگان کالاهای الکترونیک و...

2- کل درآمد فروش خدمات مانند درآمد تعمیرکاران خودرو، آژانس‌های مسافری و...

3- سایر درآمدهای مالیات دهندگان که در فصل‌های دیگر قانون مالیات‌های مستقیم مشمول پرداخت مالیات نشده‌اند. این نوع درآمدهای اشخاص (درآمد مشاغل) پس از کسر هزینه‌های قابل قبول و استهلاکات بنا بر ماده 93 قانون مالیات‌های مستقیم مشمول پرداخت مالیات می‌باشند.

طبق ماده 100 قانون مالیات‌های مستقیم مودیان موضوع این فصل مکلف‌اند اظهارنامه مالیاتی مربوط به فعالیت‌های شغلی خود را در یک سال مالیاتی برای هر واحد شغلی یا برای هر محل جداگانه طبق نمونه‌ای که به

وسیله سازمان امور مالیاتی کشور تهیه خواهد شد تنظیم و تا آخر خرداد ماه سال بعد به اداره امور مالیاتی محل شغل خود تسلیم و مالیات متعلق را به نرخ مذکور در ماده (131) این قانون پرداخت نمایند. صاحبان مشاغل با تکمیل اظهارنامه، می‌توانند از مزایای آن از جمله استفاده از معافیت‌های مالیاتی و همچنین رهایی یافتن از تعلق و پرداخت جریمه استفاده کنند، بنابر مفاد ماده 192 قانون مالیات‌های مستقیم، اگر اظهارنامه خود را تکمیل نکنند، باید 30 درصد از مالیات قطعی شده را جریمه بپردازند. جریمه‌ای که قابل بخشش هم نیست. علاوه بر این، در صورتی که اظهارنامه خود را برای سه سال متوالی تکمیل نکنند، مشمول مجازات می‌شوند¹.

□ مالیات مقطوع عملکرد سال 1397 اصناف

قانون مالیات‌های مستقیم یک قانون عامره در کشور هست که براساس مصوبه قانون مجلس شورای اسلامی ساری و جاری است. از ماده 1 تا 284 هر کدام از این ماده‌ها در رابطه با یک لایحه‌ای به کار می‌رود. از سالهای گذشته تا بحال در چهارچوب تبصره 5 و 6 قانون مالیات‌ها فی ما بین اتاق اصناف وقت و مالیاتی، آنچه فعالیت می‌کنند در چهارچوب قانون دو گروه هستند.

یک گروه کسانی که مشمولین تبصره امروز ماده 100 و سنوات قبل تبصره 5 و 6 قانون ماده 100 هستند. امروزه یک تبصره داریم بنام مشمولین تبصره ماده 100 که قانون‌گذار می‌گوید سازمان امور مالیاتی می‌تواند با بعضی از شغل‌ها توافق کند که مالیات قطعی از آنها دریافت کند و یا حتی آنها را از دادن اظهارنامه مالیاتی هم معاف کند. یعنی در واقع مشاغل خرد و کوچک که در سطح کشور هستند می‌توانند مشمول تبصره ماده 100 قانون مالیات‌ها باقی بمانند. (طبق اتاق اصناف کشور، خرد و کوچک یعنی واحدهای که درآمد آنها از 21 میلیون 600 هزار تومان در سال که سقف معافیت معیشتی است نمی‌رسد و یا وارث‌هایی که به این درآمدها نمی‌رسند). سازمان امور مالیاتی می‌تواند با این گروه یک تفاهم‌نامه‌ای به امضاء برساند که براساس آن تفاهم‌نامه مالیات مقطوع آنهایی که شامل افزایش می‌شود را درصدی افزایش دهند.

در کشور تقریباً 3 میلیون واحد صنفی وجود دارد که 1 میلیون 550 هزار واحد در دل تبصره ماده 100 قرار می‌گیرند. طبق قانون امسال کسانی که تا 828 میلیون تومان فروش دارند مشمول تبصره ماده 100 قانون هستند و اگر بخش خدمات باشند می‌توانند در دل این تفاهم‌نامه قرار گیرند و مالیات خودشان را هم پرداخت کنند. مشمولین تبصره ماده 100 قانون مالیات‌ها که در تفاهم‌نامه امسال برای پرداخت مالیات سال 97 قرار گرفته‌اند به گروه‌های زیر تقسیم می‌شوند:

گروه اول: از 1 میلیون و 550 هزار نفر مودیان صنفی تقریباً 830 هزار نفر مشمول مالیات نمی‌شوند. یعنی نزدیک به 52 درصد مشمولین تبصره ماده 100 قانون مالیات‌های مستقیم مشمول مالیات نمی‌شوند و به آنها یک گزارش و یک برگه قطعی با مالیات صفر می‌دهند و درآمد آنها به سطح مشمول مالیات نمی‌رسد.

¹ - سازمان امور مالیاتی کشور، 1398/03/29

گروه دوم: کسانی هستند که در سال 96 مالیات از صفر تا 25 میلیون ریال می‌پرداختند. این گروه مشمول هیچ گونه افزایش مالیاتی نشده‌اند و با رشد صفر درصد مالیات خودشان را پرداخت می‌کنند. این گروه تقریباً 36 درصد از مودیان تبصره ماده 100 و تعداد آنها 542 هزار و 222 نفر مودی مالیاتی در سطح کشور هستند.

گروه سوم: مودیانی که مالیات عملکرد سال 96 آنها از 25 میلیون تا 50 میلیون ریال است و اینها 6 درصد مودیان مالیاتی را شامل می‌شوند و تعداد آنها 91 هزار نفر هستند و باید با رشد 5 درصد مالیات خودشان را پرداخت کنند.

گروه چهارم: مودیانی که مالیات عملکرد سال 96 آنها از 50 میلیون تا 100 میلیون ریال واقع شده است و اینها هم حدود 70 هزار نفر و تقریباً 4/5 درصد مودیان مالیاتی صنفی کشور هستند و باید مالیات را با رشد 9 درصد افزایش پرداخت کنند.

گروه پنجم: مودیانی که بالای 10 میلیون تومان مالیات در سال 96 پرداخت می‌کردند اینها حدود 1/5 درصد از جمعیت مشمولین هستند و 23 هزار نفر در سطح کشور در این گروه قرار دارند. این گروه باید 15 درصد به مالیات سال قبل خودشان افزایش دهند. مشکلی که موجود دارد این است که، اصنافی که بالای 828 میلیون تومان فروش داشته باشند طبق آئین نامه اجرایی ماده 95 قانون مالیات‌ها جزء گروه دیگر قرار می‌گیرند. البته نظر اصناف این است که فروش را نباید در نظر گرفت و پیشنهاد ما این بود که طبق درآمد اصناف، مالیات مشمول تبصره شود و این پیشنهاد را به مجلس هم داده شد اما متأسفانه توسط مجلس رد شد.

گروه	میزان مالیات قطعی عملکرد سال 1396	درصد مودیان مشمول تبصره ماده 100	تعداد مودیان مشمول (نفر)	میزان افزایش نسبت به عملکرد سال 1396
اول	مالیات نمی‌دهند	52	830000	صفر
دوم	0 تا 25000000 ریال	36	542222	صفر
سوم	25000001 تا 50000000 ریال	6	91000	پنج درصد
چهارم	50000001 تا 100000000 ریال	4.5	70000	نه درصد
پنجم	100000001 تا بالاتر	1.5	23000	پانزده درصد

□ مزایای تفاهم نامه برای سازمان امور مالیاتی و مودیان مالیاتی

برای هر دو طرف تفاهم‌نامه، اصناف و سازمان امور مالیاتی مزایایی وجود دارد. برای سازمان امور مالیاتی که بدون پرداخت یک ریال هزینه این مالیات را وصول می‌کند. یعنی با یک اطلاعیه می‌تواند تعداد کثیری که تقریباً 1 میلیون و 550 هزار نفر هستند را جذب و برگه قطعی بدهد. از دیگر مزایای آن عبارت است از

1. مالیات مقطوع تعیین و در کوتاه ترین زمان وصول می‌شود.
2. کاهش هزینه های اداری و عملیاتی وصول مالیات را به همراه دارد.

3. زمان مراحل دادرسی مالیاتی را کاهش می‌دهد و از طرح پرونده‌های کوچک در هیات‌های حل اختلاف جلوگیری می‌کند.

4. بخشی از ظرفیت نیروی انسانی و امکانات در خدمت بخش‌های مهمتر قرار می‌گیرد که منجر به افزایش کارایی و بهره‌وری خواهد شد¹

از طرف اصناف نیز تقریباً 98/5 درصد مودیانی که خرده پا و بنگاه‌های کوچک و درآمدی در حد متعارف زندگی دارند، از رفت و آمد به سازمان امور مالیاتی و چانه زنی آزاد شده‌اند و دیگر مامور نمی‌رود آنجا از آنها اسناد و مدارک بخواهد ولی بعنوان مودی مالیاتی کشور حساب می‌شوند و یک بنگاه اقتصادی هستند. پس در اجرای تبصره ماده 100 قانون امور مالیاتی تقریباً 1/5 میلیون نفر مودیان مالیاتی اصناف از درگیری با ماموران مالیاتی آزاد شده‌اند. در ذیل به طور خلاصه مزیت‌های تفاهم برای مودیان مالیاتی آورده شده است :

1- صرفه جویی در وقت و هزینه

2- پرداخت مالیات در کوتاه‌ترین زمان میسر

3- کاهش کاغذ بازی و بروکراسی اداری مالیاتی

4- رضایت‌مندی نسبی و قطعی شدن مالیات بدون ارائه اظهارنامه²

نکته:

اصنافی که بالای 12 یا 13 میلیون تومان مالیات می‌دهند اصلاً مشمول قانون ماده 100 مالیات‌های مستقیم نمی‌شوند. اصنافی که درآمد بالا دارند باید طبق قانون مالیات خودشان را بدهند. خیلی از اصناف که درآمد بالایی دارند تلاش می‌کنند تا که خود را مشمول این تبصره کنند که مشمول مالیات زیاد نشوند، که این امر ممکن نخواهد بود.

□ خط قرمز اتاق اصناف کشور

از چه کسی مالیات بگیرند چه مقدار بگیرند و به چه نحوی بگیرند؟ این موارد همیشه دغدغه است و این خط قرمز اصناف است و خط قرمز بعدی ما اشتغال است. اصناف در جاهایی که مالیات منجر به تعطیلی یک بنگاه تولیدی و بیکاری کارگران آن شود با توجه به شعار سال و سیاست پایداری اشتغال‌های موجود، وارد عمل شده و از بنگاه مورد نظر حمایت می‌کند.

□ از دیگر موضوعات بررسی شده در جلسه

یکی از تصمیمات دولت دریافت مالیات بر عایدی سرمایه است که در صورت تصویب مجلس به مرحله اجرایی در خواهد آمد. یکی از دلایل اجرای این طرح کنترل سوداگری و سفته بازی در بازار غیر مولد مانند مسکن، سکه و دلار است که سودهای کلان بدون پرداخت مالیات به جیب یک عده اختلال‌گر واریز می‌شود.

¹ - خبرگزاری شفاف، 1398/02/24

² - خبرگزاری شفاف، 1398/02/24

در صورت شفاف سازی دستگاه‌های اجرایی در خصوص مالیات‌های دریافت شده، مردم رغبت بیشتری به پرداخت مالیات خواهند داشت.

بیش از ۱۷۰ کشور در دنیا این قانون را عملیاتی و اجرا می‌نمایند و با شفاف سازی در اطلاع‌رسانی به عموم در مورد نحوه استفاده در اشتغال، امکانات رفاهی و غیره از اقتصاد سالم‌تر برخوردارند و در صورت ادامه همین رویه در ایران بسیاری از مردم به پرداخت مالیات ترغیب می‌شوند.

□ کلام آخر:

دریافت مالیات سالهای متمادی هست که در دنیا انجام می‌گیرد و در دنیا می‌آیند از تمامی ابزارهای مدیریت نوین و IT استفاده می‌کنند که ارتباط بین مودی و ممیزی را قطع کنند و حتی نتوانند همدیگر را ببینند و بشناسند. متأسفانه در کشور ما دست ممیزی از هر نظر باز است.

اتاق اصناف کشور دنبال قانونی هست که مودی محور باشد نه ممیز محور، انشاء الله سامانه فروشگاهی تامین، تصویب، ابلاغ و اجرایی شود و در آنجا بخش‌هایی دیده شده که ساختار مالیات مودی محور خواهد شد. در خصوص اجرای صحیح و منصفانه پرداخت مالیات‌ها تمام بخش‌های حکومتی باید وارد میدان شوند. برای مبارزه با فساد اولاً باید اقدام و اراده، در سرلوحه کار دولت و قوه قضائیه قرار بگیرد دوماً باید نظارت‌های منسجم و هدفمند وجود داشته باشد و همچنین، باید اعتماد متقابل بین اصناف و دولت باشد و در نهایت به مردم گزارش داده شود که با مالیات گرفته شده چه کارهای اصلاحی انجام شده است.